

VRIENDEN VAN DE JOODSE BEGRAAFPLAATS

De Stichting Behoud Joodse Begraafplaats Oisterwijk heeft als doelstelling om de Rijksmonumentale, sociaal-maatschappelijk en cultureel-historisch van groot belang zijnde begraafplaats voor de toekomst te behouden, te beheren en open te stellen.

GESCHIEDENIS

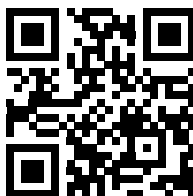
Rond 1730 vestigden de eerste Joden zich in Oisterwijk. De eerste begraafing vond in 1748 plaats in de Poelen, later aangekocht in 1761 en toen ter plaatse bekend als "agter de Boeijens". Tussen 1750 en 1850 had Oisterwijk een meer dan 100 leden tellende Joodse gemeenschap. Het waren Asjkenazische Joden afkomstig uit Oost-Europa, met name Bohemen, Moravië en Tsjechië.

Er zijn ongeveer 200 graven waarvan 164 met een stenen gedenkteken. Eerdere houten gedenktekens zijn in de tijd vergaan. Maar de graven zijn nog altijd aanwezig. Het oudste nog aan te duiden graf is van Mozes Deen (Mozes ben Naftali Hartog), overleden op 2 december 1779. De steen dateert van latere datum.

Een bijzondere steen staat op het graf van Levi Hartog, gestorven op 27 december 1809. Hij verhuisde in 1767 van Oisterwijk naar Tilburg. Hij was de eerste Jood die zich in Tilburg vestigde. Aanvankelijk werd hij niet toegelaten, maar met behulp van stadhouder Willem V lukte het toch.

De begraafplaats raakte langzaam in verval en het tijleek niet meer te keren. In 2012 is de Stichting Behoud Joodse Begraafplaats Oisterwijk opgericht. Deze heeft de begraafplaats in de afgelopen jaren gerestaureerd. Bomen werden gekapt, de muur vrij gemaakt van beplanting en samen met het metaheerhuisje volledig gerestaureerd. Aan de straatzijde is een nieuwe poort verrezen met een hekwerk rondom de begraafplaats. Na de restauratie is ook de zichtbaarheid en toegankelijkheid verbeterd.

De stichting is financieel volledig afhankelijk van subsidies en giften van derden waaronder fondsen, sponsors en particulieren. Draagt u de Joodse Begraafplaats in Oisterwijk een warm hart toe en wilt u doneren? Maak dan uw donatie over op rekening NL35 RABO 0144 0193 02 t.n.v. de Stichting. Of maak gebruik van de QR-code of collectebus.

U kunt ook vriend worden van de Joodse begraafplaats voor €25,- per jaar. Voor meer info kijkt u op de website www.jb-oisterwijk.nl.

VRIJWILLIGERS

Bij het beheer, onderhoud en de openstelling van de joodse begraafplaats zijn veel vrijwilligers betrokken. Gastheren, gastvrouwen, klusjesmannen, gidsen en geschied- en oudheidkundig onderzoekers.

Wilt u incidenteel of regelmatig op vrijwillige basis meehelpen om dit uniek stukje Oisterwijk in stand te houden? Bel dan met Sjef van den Bijgaart 06-11478071 of raadpleeg de website.

OPENSTELLING EN CONTACT

De begraafplaats aan de Hondsbegselaan is van 1 mei tot 1 oktober iedere vrijdag van 10.00 tot 16.00 uur vrij toegankelijk. Van april tot november is er op de laatste zondag van de maand om 11.00 uur een rondleiding met een gids.

Voor rondleidingen op andere momenten, raadpleeg de website: www.jb-oisterwijk.nl of bel 06-55152675.

Huis van de Levenden

1748

בית חיים

LEGENDA

1 Toegangspoort
De begraafplaats dateert van 1748. De toegangspoort en ommuring zijn gerealiseerd in 1866 en het opschrift getuigt van een diep geloof: "De eeuwige dood en maakt levend, stort in het graf en voert opwaarts" een tekst uit het Bijbelboek 1 Samuel 2 vers 6.

2 הַבְּצֵבָה
Dit opschrift komt op de meeste stenen voor. Het staat helemaal onderaan op de steen en betekent "Moge zijn ziel gebonden zijn in de bundel des levens." Of haar ziel als het een vrouw is. Tegenwoordig zie je H.R.I.V. of H.A.R.I.V. respectievelijk Hij rust in Vrede of Haar aandenken rust in vrede.

3 Gedenksteen oorlogsslachtoffer
Dit is een van de drie stenen op de begraafplaats ter herdenking van omgebrachte Joden in de oorlog. Twee voor slachtoffers in Sobibor en één voor slachtoffers in Auschwitz.

4 Steentjes
Stenen horen bij de dood. Bloemen bij het leven. Daarom leggen bezoekers een steentje op het graf. Symbool voor een oud gebruik na de uittocht uit Egypte tijdens het verblijf in de woestijn om graven in stand te houden door er stenen bij te leggen.

5

6

7

8

5 Graf Mozes Deen
Dit is het oudste nog aan te duiden graf. Mozes was een Joodse schoolmeester in Oisterwijk. Hij is de bet-bet-overgrootvader van Helga Deen. Helga (18) hield een dagboekje bij in kamp Vught voordat zij met haar broertje Klaus (15) en haar ouders werd vermoord in Sobibor.

6 Davidster
De Davidster is een spiritueel symbool in de vorm van een hexagram en werd in diverse beschavingen gebruikt. Er zijn vele legenden aan verbonden. Pas later werd de ster een Joods symbool. Ook werd de ster, op een gele achtergrond, gebruikt door nationaalsocialisten om Joden van niet-Joden te onderscheiden om zo hun vervolging makkelijker te maken.

7 Anne Frankboom
De Anne Frankboom was een witte paardenkastanje waar Anne vanuit haar zolderraam in Amsterdam op uit keek en over schreef in haar dagboek. Vruchten (kastanjes) van deze boom zijn opgekweekt en een stekje is als een mooie herinnering geplant in Oisterwijk.

8 Graf Isaac Frank
Isaac Frank was een Moheel (besnijder). Joodse jongetjes werden op de 8e dag na de geboorte besneden als teken van het eeuwige verbond tussen God en de Israëlieten. Hij tekende 379 jongetjes op in zijn bewaard gebleven besnijdenisregister. Afgebeeld zijn de houder en het mesje waarmee de voorhuid werd weggesneden.

9 Paaltje
Met opschrift "ST", Sefar Tora. Beschadigde Tora rollen werden begraven in plaats van vernietigd, omdat het woord "God" niet vernietigd mag worden. Begraving gebeurde vaak in de omgeving van een graf van een geleerde.

10 Metaheerhuisje
In dit huisje vindt de tahara plaats, de rituele wassing om te kunnen verschijnen voor het aangezicht Gods. Gebruikt wordt een ruwe houten kist en een eenvoudig doodshemd. De aanwezigheid van 10 mannen is hierbij vereist. Het Kaddisj wordt gezegd en Psalmen worden gelezen.

11 Zegenende handen
De zegenende handen van de Kohaniem (Koheen is priester) uit het geslacht Levi, een van de zonen van Jacob. De vingers vormen de letter shin ש. Dat is de eerste letter van het woord God en ook van Vrede. Het symbool komt op diverse graven voor.

12 Graf Levi Hartog (1744-1809)
Levi Hartog was een inwoner van Oisterwijk. In 1767 was hij de eerste Jood die zich vestigde in Tilburg. Na felle protesten aanvankelijk geweigerd maar met hulp van stadhouder Willem V toch toegelaten. Na hem volgden in de jaren daarna zijn voorbeeld en trokken naar Tilburg.

1

2

3

4

9

10

11

12